

Sören Ekebjörns
kan konsten

Show med hundra fioler

– Hm, säger Sören Ekebjörns och vänder och vrider på fiolen han fått i sin hand. Jag tror att den vill synas vara något den inte är...

– Jag hoppas att du inte gett så mycket för den?

Sören Ekebjörns släpper inte fiolen med blicken och ägaren sitter mycket allvarlig och sammanbiten, så att man förstår att han tyvärr, tyvärr betalt en och annan krona.

Alla i rummet står tysta och spända. Från torget utanför kan man höra hur några spelar Gärdebylåten.

I nästa ögonblick har Sören Ekebjörns fått syn på en liten detalj i sidan på fiolen.

– Vänta lite! Titta här, kanske var jag för snabb ändå. Det här är en mycket fin reparation och fina reparationer tyder ofta på att det är en fin fiol.

Ägaren får tillbaka färgen på kinderna och folk i rummet sträcker på halsen. Många står själva med en fiollåda i handen.

Lika bra som underhållare

Det är Musik vid Siljanveckan och Lands egen fiolexpert sitter i Rättvik och bedömer fioler.

Det är en man som kan konsten att göra stor show av fiolbedömning. Hela veckan har människor stått och trängts i rummet i den gamla turistbyrån. Sören Ekebjörns har tittat på hundratals fioler. Många kommer bara för att lyssna, för Sören Ekebjörns är en lika god underhållare som fiolexpert.

En ny hoppfull fiolspelar tar plats vid skrivbordet. Sören Ekebjörns kastar en snabb blick på hans fiol.

– Den är gjord i Sverige, eller hur? frågar han. Jim Åkerstedt från Täby nickar.

Sören Ekebjörns kikar närmare på fiolen några sekunder och fortsätter:

– Den andas en glad amatör. Titta på min fiol. Den är lackerad i rasande fart av ett tyskt profs och han försöker fru och fem barn på det.

– Denna däremot, säger Sören Ekebjörns och pekar på Jim Åkerstedts fiol, är lackerad med oändlig omsorg, men han som gjort det måste ha något annat att försörja sig på!

Glimten i ögat

Sören Ekebjörns har hela tiden glimten i ögat och både publiken och Jim Åkerstedt skrattar.

– Nu ska vi se hur den ser ut invändigt, fortsätter Sören Ekebjörns och tar fram ett långt instrument.

Det är samma typ som används på sjukhus när man undersöker magsäcken.

– Ja, det var ett dyrt instrument, säger Sören Ekebjörns skämtsamt, men jag var överens med min fru när jag köpte det.

Han spanar in i fiolens innandöme och det är som om alla i rummet håller andan.

– Ha! låter det från Sören Ekebjörns.

– Tänk att man kunnat spela på den, va? säger Jim Åkerstedt och vi skrattar medkännande. Det kan inte vara lätt att få sin alldeles egen kära Stradivarius degraderad till ett amatörarbete.

Hela veckan har människor stått och trängts med sina fioler för att få expertutlåtande av Sören Ekebjörns.

Det kan inte vara lätt att få sin kära Stradivarius degraderad till ett amatörarbete...

Med Sören Ekebjörns är inte den som vill göra någon ledsen om han kan slippa.

– Vad hade fiolbyggaren mod att ta ut för den? undrar han.

– 2 000 kronor 1976.

– Nå, då kan han ha samvetsfrid och du har inte blivit lurad.

Nästan vördnadsfull

Näste man sträcker fram sin fiol och Sören Ekebjörns blir med ens nästan vördnadsfull.

– Oj, oj! Det dyker upp en fiol. Vet du om att det är en fiol du har?

Killen med det långa blonda håret nickar kort.

– En pärla, fortsätter Sören Ekebjörns förtjust och klämmer fast en lupp i höger öga.

– Allt verkar vara äkta ålder... Det är inte som på nya fioler där man torkar bort lite lack för att det ska se ut som om det har spelats på den i 150 år. Den här fiolen har verkligen använts, i närmare 200 år skulle jag tro.

– Jag har ett franskt intyg... säger ägaren tveksamt.

Sören Ekebjörns tittar på intyget.

– Hå. René Morizot. Jaha... Ja, säger han att fiolen är byggd mellan 1820 och 1840, då vill inte jag påstå något annat.

Vill inte värdera

Den franske fiolexperten har inte värderat fiolen och det vill inte Sören Ekebjörns göra heller.

– Du kan få en säker värdering av Walter

Hamma i Stuttgart. Han tar två procent av värdet när han gör en bedömning. Tio procent om du bara skickar ner fotografier. Å andra sidan tror hela världen på vad Walter Hamma satt sitt namn under.

När vi lämnar gamla turistbyrån får vi tränga oss ut. Sören Ekebjörns har just fått en ny fiol i sina händer och vi hör honom säga:

– Jag undrar var den

här rosaaktiga tonen i lacken kommer ifrån? Jag har sett flera fioler som ser ut så här. I går var det en dam inne med en fiol, som jag påpekade var ovanligt rosa. Då svarade hon: Ja, så kallar vi den för »grisen» också!

Skratten rungar och Sören Ekebjörns har tagit hem ännu en poäng.

**Karin Andersson
Foto: Trons-Lasse Mattsson**

Fem frågor till Sören Ekebjörns:

● **Varför spelar du inte på fiolerna när du bedömer dem?**

– Det är inte mycket lönt. En fabriksfiol där allt är rätt inställt låter bättre än en Stradivarius där allting står fel.

● **Hur mycket kan man lita på etiketten i fiolen?**

– Inte alls. Etiketten är värdelös. Det är det som är lättast att imitera och att manipulera med.

● **Vilken är den värdefullaste fiol du tittat på under veckan i Rättvik?**

– Det var en som var värd 175 000 kronor. Dessutom kom en dam in med en fiol som vi omedelbart lade åt sidan. Jag bad henne ta hem den och jag ska titta närmare på den så småningom. Jag vill inte gissa vad den kan vara värd. Helt säkert är det inte en sån fiol som jag först tänkte på, men om det skulle vara det, är den värd minst 200 000 kronor.

● **Kan en konsertpublik höra skillnaden mellan en Stradivarius och en bra, men inte alls så märkvärdig fiol?**

– Nej, men det har stor betydelse för den som spelar. Man kan likna det vid en tävlingscyklist som provar dels en vanlig trampcykel, dels en racercykel. Han får jobba så otroligt mycket mer med den vanliga cykeln för att nå samma resultat som med racercykeln.

● **Du har varit på många andra platser och bedömt fioler; är det något speciellt med att vara i Rättvik?**

– Ja, det är det faktiskt och det kan illustreras med ett gammalt uttryck: Om tre män i Rättvik träffas, så spelar fyra av dem fiol!

Storstans unga sp

"På Skeppsholmsgården träffar vi folk och spelar"

En smed, en kock och en datakille. Peter Meijer, Urban Welén och Ola Gunnars, alla nitton år gamla. De började spela fiol tillsammans för sex år sedan, mest Bingsjölåtar och norsk folkmusik. Ingen av dem har något folkmusik-påbrå i släkten. De tillhör Stockholms unga spelansgeneration.

— Vi gillar folkmusik, säger de, och så är det så härligt att åka runt på spelansstämmor, träffa folk och spela tillsammans.

Peter och Urban spelar på vackert utsmyckade norska hardangerfior.

— Det är bra ljud i dem, säger Peter. Det ligger tre strängar under de andra som gör att det blir ett runt och fylldigt ljud i instrumentet.

Ola har en irländsk fiol.

— Jag spelar lite irländsk folkmusik också, säger han som förklaring.

Varför börjar ungdomar i Stockholm spela folkmusik?

— När jag var nio år slog jag vad med en kompis om vem som skulle spela bäst fiol inom ett år, skrattar Ola. Jag vann.

— Jag fick börja lära mig spela av mina två äldre bröder när jag var åtta år, berättar Peter.

»Jag fick ett ryck . . .»

— Och jag fick bara ett ryck när jag var sex år och började spela, säger Urban. Det hängde en fiol hemma på väggen som ingen kunde spela på. Jag bestämde att jag skulle lära mig.

För sex år sedan träffades killarna på en danskurs som Svenska ungdomsringen hade och sedan dess har de spelat tillsammans.

— Det stämde mellan oss på en gång, säger de. Klart att ibland har man lust att spela annat men folkmusiken är i alla fall roligast. Man träffar så mycket folk när man håller på med det.

Vi träffar killarna i Skeppsholmsgården i Stockholm. Här har »Föreningen Folkmusik huset i Stockholm» öppet hus varje söndag för dem som vill spela folkmusik och dansa folkdanser. Ungefär 150 personer hittar hit varje gång, hundra dansar och femtio spelar. Här är det som en spelansstämma i miniatyr.

— Det betyder mycket för folkmusiken i Stockholm att det här finns på söndagarna, säger Ola. Annars fanns det ingenstans där man kunde träffas och spela. Alltid lär man sig något nytt. Och de som nyss börjat spela kan ju hämta massor av kunskaper och inspiration här.

Kerstin Holmberg
Bild: Birgitta Rydbeck

Peter, Urban och Ola uppflugna på en hög med tjårdoftande rep. De spelar en norsk låt (de utsmyckade fiolerna är norska hardangerfior), samspelt och svängigt. Rephögen ligger där för på vardagarna är Skeppsholmsgården folkhögskola med kurser för sjöfolk. Men varje söndag blir gården en liten spelansstämma i miniatyr. Då kommerorstans folkmusikanter dit. — Och på söndag kan ni höra grabbarna spela på Skansen.

FIOLENS DAG
Välkommen till Skansen nu på söndag när Land ordnar Fiolens Dag. Alla med fiol kommer in gratis — vi hoppas det här ska bli en riktig folkfest, kanske som en spelansstämma mitt i storstan. På Fiolens Dag kan du höra de unga spelmännen från Stockholm

som vi berättar mer om i reportaget härintill.

Dessutom kommer Lands fiolelexpert Sören Ekebjörns att hålla öppet hus. Han synar och bedömer din fiol — och förhoppningsvis hinner han få sitt fantastiska endoskop som gör att man kan titta in i fioler utan att öppna dem. Läs mer om det i Sörens spalt härintill.

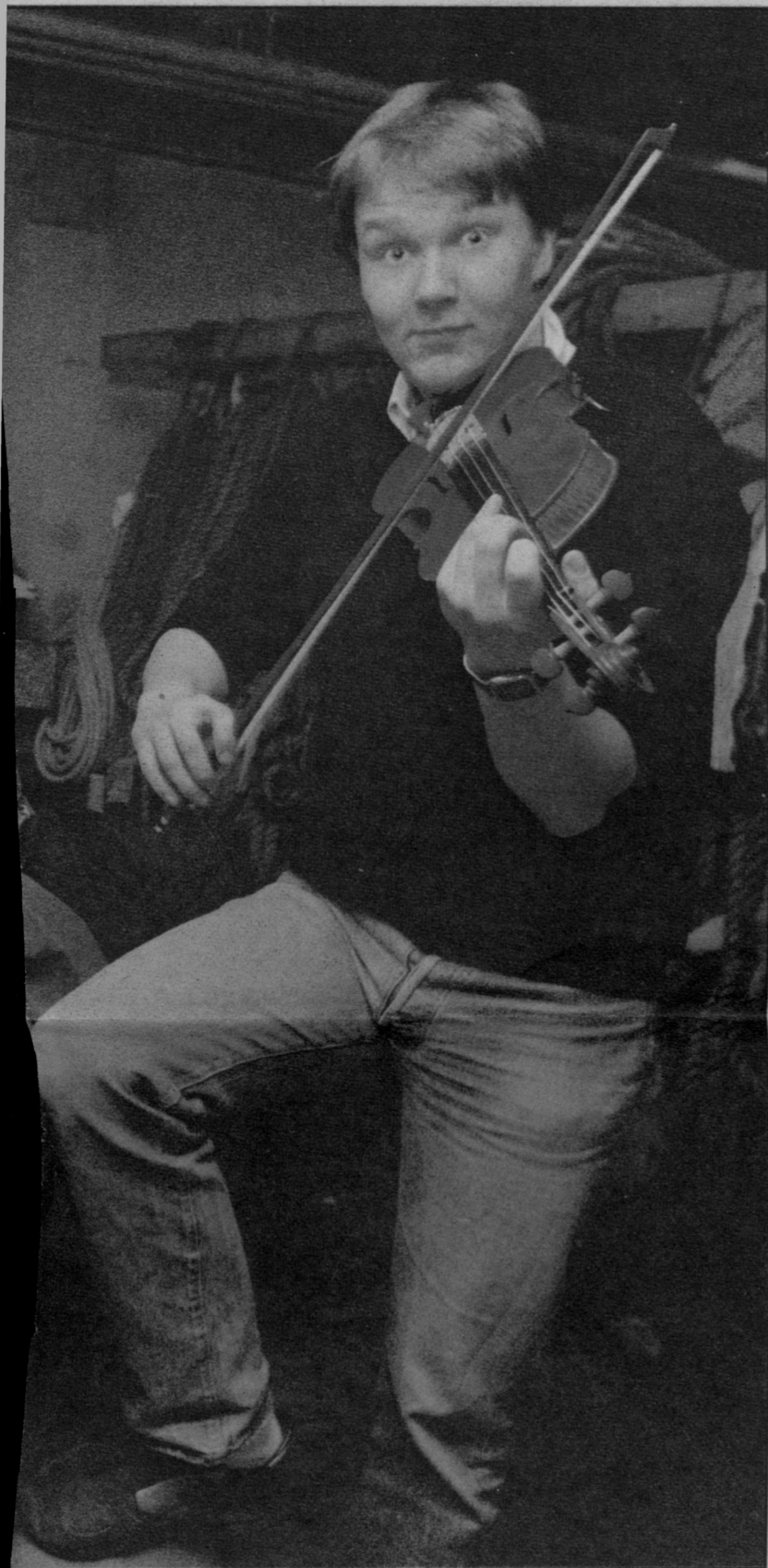
Uno Kallin och Evert Nilsson från Värmland kommer för att visa hur man bygger fioler. Forskare från Tekniska högskolan tar med sig

Nu på söndag 24 april
kl 11.00–16.00
på Skansen

mätinstrument för att göra ett akustiskt »fingeravtryck» av din fiol. Och i Seglora kyrka blir det folkmusikmäsas med dalaprästen Jörgen Dicander.

elmän

På Skansen kan ni titta in i er fiol med endoskopet

ATT ÖPPNA EN FIOLO är något hemskt. Det gör man bara när det är nödvändigt. I sin stora lärobok talar Möckel om hur det skall gå till: Först städar man ordentligt, så att man kan återfinna eventuella flisor. Sedan, och det är mycket viktigt, avlägsnar man ägaren. Resonansljuden kan bli otäcka.

En fiolbyggare har berättat för mig hur han funderat i timmar, innan han vågat sig på ett känsligt ingrepp. Läkarna har ju instrument så att de kan titta in i magen på folk och förbereda en operation eller se om den behövs. Nu har fiolbyggarna fått ett likadant. En av firmorna som tillverkar medicinska instrument har gjort ett sk endoskop för fiolbyggare. Jag hoppas kunna ha ett sådant med på Skansen den 24 april, så att några kan få titta sig omkring inne i sin fiol.

SPRUCKEN FIOLO

Ewa Uppgård i Avesta ställer en viktig fråga: »En sprucken men lagad fiol, minskar den i sitt värde?» Naturligtvis vill man att varje fiol skall vara felfri. Men det är en orimlig begäran när det gäller gamla instrument. En fiol som spelas flitigt blir i varje fall sliten, även om den undgår olyckshändelser. Den måste därför ses över och kanske repareras. Men för det behövs en fackman. Ibland kan faktiskt en reparation vara så överdådigt skickligt gjord, att man flockas kring en fiol för att beundra enbart reparationen. Det är som ett bokband av bokbindare Hedberg, bandet är viktigare än boken. John Huber heter en amerikansk fiolkännare, som bott här i Sverige långa perioder. Han har på ett ställe skrivit ett par rader, som nog ger svar på Ewa Uppgårds fråga: »Felaktigt och slarvigt utförda reparationer på någon väsentlig del är värre än allvarlig skada av naturliga orsaker eller olycksfall.» Huber ger också exempel på hur man ser på olika skador. En omlackering halverar t ex värdet på en fin fiol, och sprickor vid ljudpinne eller basbjälke brukar sänka värdet med en tredjedel. Andra sprickor betyder mindre.

Det är alltså viktigt att man låter en fackman reparera, men man måste ju välja reparatör efter vad som är rimligt för fiolen ifråga. Jag har inga svenska priser aktuella, men hos en duktig yrkesman på kontinenten, långt ifrån den dyraste, var priset förra året 2500 kronor plus moms för ett basbjälksbyte. Till detta kom 500 kronor plus moms för öppning och hopplimning av fiolen. För det priset får man ju en hygglig ny fiol.

Klippo och gammal kärlek...

Det finns olika Klippo för olika typer av gräsmatta. Men alla är lika robusta och krångelfria och håller år ut och år in. Och det beror på detaljerna.

De typiska Klippo-detaljerna. Samtliga Klippo har effektiva knivsystem. De har ställbart handtag, för att klippa tätt intill träd och buskar.

De har stora stålhjul med gummidäck och dubbla självjusterande kullager.

De har genomgående hjulaxlar för maximal stabilitet.

De har skaksäkra och rostfria gjutna siluminkåpor.

Och med en enkel spak ställer du in önskad klipphöjd på alla hjulen samtidigt.

Krångelfritt!

Ingen Klippo väger över 30 kg! Ändå är de stabila med sitt kompakta och lätthanterliga format.

Klipparna finns både med eller utan självdrift och även med uppsamlare.

Klippo är en svensk kvalitetsklippare. Den tillverkas i Malmö.

Köp din Klippo motorgräsklippare hos din järn- eller fackhandlare. Klippo finns i hela landet.

Teknisk

Skäggmanslaget

Wille Grindsäter, Sten Nygårds och Thore Härdelin

Vi kan också bjuda på spelmän av yppersta slag. Pers Hans Olsson kommer tillsammans med Magnus och Ola Bäckström. Skäggmanslaget återuppstår och kan avnjutas på riktigt - inte bara med luftfiol som på bilden härintill. Sven Ahlbäck och Anton Jernberg spelar gästrikelåtar. Och i Skansens Folkets hus visar en grupp från ABF hur man lär sig spela fiol i studie-cirkel.

Fritt inträde för alla med fiol!

Nu drar vi igång!

Anton lär Sven hela sin låtskatt

– Det tar ett par, tre timmar innan vi spelat upp oss. Sedan går det av bara h-e!

Ögonen glimmar på Anton Jernberg, han börjar få upp ångan och fingrarna rör sig som lärvingar över greppbrådan.

På stolen intill sitter Sven Ahlbäck och myser åt sin lärare och medspelare. Det skiljer mer än femtio år i ålder, Anton är 74 år, Sven 23.

– Men när vi spelar finns inga generationsgränser, säger Sven.

Och när de kommer loss i Hammarvåsen är det lätt att tro honom.

Scenen är Anton Jernbergs kammare i Österbybruk i Uppland. Varannan vecka åker Sven Ahlbäck tåg och buss från Stockholm för att spela folkmusik hos Anton. Sven går på Musikhögskolan i Stockholm.

– Jag går på individuell studiegång och är den ende av hundratalet elever på landets musikhögskolor som studerar folkmusik. Jag har Anton som specialanställd lärare.

Deras gemensamma historia börjar 1969. Sven bodde då i Morkarla utanför Österbybruk. Hans far kände till spelmannen Anton Jernberg och ordnade så att Sven fick Anton som lärare.

Han artar sig!

– Det kom en smal, långbent nioåring hit för att lära sig spela den jernbergska folkmusiken, berättar Anton och fortsätter:

– Och han har artat sig till det bättre!

Hela Anton Jernberg sväller av stolthet över eleven Sven.

– Jag tycker att det är underbart att någon tar vid och för vidare den gästrikiska låttradition som jag fått efter min far och fars farfar. Bättre kan man inte tänka sig, säger Anton och tillägger:

– Och jag får mycket av honom. Sven frågar om mycket som jag aldrig tänkt på. Vi diskuterar varför jag spelar på ett visst sätt och jag kommer på många gamla låtar som varit bortglömda i trettio, fyrtio år när vi kommer igång som värst.

Anton har spelat hela livet vid sidan av arbetet som verktygs-makare på bruket. Han lärde sig spela av sin far som var gitare och kom till Österbybruk 1919.

– Vi sitter nära varann när vi spelar för att få ordentlig kontakt, säger Anton Jernberg och drar igång Hammarvåsen tillsammans med Sven Ahlbäck.

Hammarvåsen skrev Antons far när han kom till Österbybruk 1919 och såg och hörde hur det finaste järnet tillverkades i Vallonsmedjan.

Sven spelar in låtarna på band och tecknar vartefter ner hela den låtskatt som Anton fått efter sin far och fars farfar.

I radio 1926

1926 spelade Anton första gången i radio och han har spelat varjehanda musik i alla tänkbara sammanhang genom åren.

Anton har varit en hård och bestämd lärare, det sticker inte Sven under stol med.

– Och noggrann. Det skulle låta rätt, något annat dög inte. Jag minns en gång när jag spelat i fem år. Då först tyckte plötsligt Anton att jag behärskade det viktigaste stråket!

– Ja, jag har varit hård på rytmen. Han har varit tvungen

att lära sig spela som jag, säger Anton och ler.

Världsmästare

Sven känner sig inte fullärd, det finns mycket mer att lära hos Anton. Och det säger han trots att han blivit utsedd till Världsmästare i folkmusik på en musikfestival i Wales!

– Det är inte bara musiken jag får från Anton. Jag lär mig mycket om livet förr i Österbybruk. Hela tiden dyker det upp minnen och anekdoter i Antons huvud.

Tillsammans har de turnerat i både Västtyskland och i USA, och de har spelat in en skiva »Gästriketon», som fått mycket beröm. Den skivan är Anton nöjd med och han uttrycker det i några korta ord:

– Utan skryt... så är den bra!

Mer behöver inte sägas. Musiken skall man lyssna till, tycker Anton, klämmer i med Åtta-årspsolkan av fars farfar och önskar Väl mött på Fiolens dag den 24 april!

Rolf Olofsson
Foto: Lasse Modin

Jag längtar att få se era fioler på Skansen

Carl Jonas Love Almqvist skrev på sin tid om hur han kunde njuta av att bara sitta och läsa kartan. Att resa var inte alldeles nödvändigt. På samma sätt njuter jag av att läsa vad alla har att berätta om sina fioler. Det är många som har synnerligen sevärda instrument, men som ännu inte fått något svar från mig.

Folke Andersson i Södertälje har t ex en intressant fiol med brandstämpeln »ADAM» på botten uppe vid klacken. Bengt Lindholm i Stockholm och Arne Hjort i Köpenhamn har tittat på den, och jag har inget att tillägga till vad dessa erfarna experter har sagt. Men jag är ohögligt nyfiken.

Det är väl inte så stort hopp om att finna hittills okända förmågor bland svenska amatörbyggare, men visst vore det spännande att se vad det är för fiol som Ragnar Alvefors i Stockholm har. »Tillverkad 1912 Kraft, Viva gård» står det i den.

Friedrich August Glass har vi haft tillfälle nämna förut. Gösta Wetterud från Lidingö äger en sådan, och även den är jag nyfiken på.

Åke Forsberg i Saltsjöbaden äger också en fiol som jag måste få se. Instrumentet är »Förfärdigat af Johan (?) (?) 1853» och har »No 569». Vem i all sin dar kan dölja sig bakom detta? Har vi en svensk 1800-talsbyggare med nära 600 verk?

Ivar Gustavsson från Tallkrogen har skrivit och berättar om sitt fiolintresse. Han bygger djärva experimentfioler. Skulle han komma till Skansen med någon av dem kan jag garantera en upplevelse bortom det vanliga.

Alfred Hultgren i Sollen-tuna äger en »Michael Boller», en fiol byggd i Mittenwald 1788. Av beskrivningen att döma kan det röra sig om äkta vara, och nu är jag riktigt nyfiken. Tillgängliga lexikon nämner ingen med det namnet, och museet i Mittenwald har ingen sådan. Har fiolfabri-kerna fantiserat ihop en mittenwaldare eller har han funnits? Reparationerna och

Söndagen den 24 april mellan kl 11.00 och 16.00 ordnar Land Fiolens Dag på Skansen för dig som bygger fiol, spelar fiol eller bara tycker om fiollåtar och fioler ändå. Då kan du höra Sven Ahlbäck och Anton Jernberg spela ihop. Läs om dem i reportaget här intill.

På Fiolens Dag blir det också andra fina spelmän: ● Pers Hans Olsson spelar med Magnus och Ola Bäckström

Pers Hans

Magnus Bäckström

Sören Ekebjörns

Söndagen 24 april på Skansen i Stockholm

- Skäggmanslaget med Thore Härdelin, Wille Grindsäter och Sten Nygårds
- Stockholms unga spelmän: Peter Meijer, Urban Welén och Ola Gunnars.

Lands fiolexpert Sören Ekebjörns synar och bedömer din fiol. I sin spalt här intill berättar han om hur han ser fram emot möten med folk och fioler på Skansen.

Forskare från Tekniska högskolan i Stockholm kommer med sina mätapparater för att ta akustiska fingeravtryck på din fiol.

Hur bygger man en fiol? Fiolbyggarmäster Uno Kallin visar tillsammans med Evert Nilsson från Årjäng.

I Seglora kyrka framför dala-prästen Jörgen Dicanter sin egen folkmusikmessa, »Missa Dalecarlia» och spelar fiol vid altaret.

En studiecirkel i låtspel visar hur man lär sig spela fiol.

Välkommen alltså till Skansen den 24 april. Och ta fiolen med dig om du spelar själv. Kanske Skansen blir en enda spelmansstämma mitt i stan till slut...

Skäggmanslaget

Skäggmanslaget

Fritt inträde för alla med fiol!

Lådfiolen och träskofiolen

Forna tiders nödfioler

— Han hade ingen fiol men ville så gärna spela. De hade en snickare på gården som lovade att bygga en fiol till honom. Snickaren var skräddarson så han byggde en fiol av en tom trårullelåda. Han limmade fast hals, stall och snäcka på den lilla fyrkantiga lådan. Men det höll inte, limmet lossnade hela tiden.

Det är Märta Ramsten, arkivarie på Svenskt visarkiv, som berättar om den kände spelmannen Viksta-Lasse från Uppland. Han är en av de många spelmän vars första fiol var en hembyggd lådfiol.

Märta Ramsten förestår Svenskt visarkivs samling av inspelad folkmusik. Hon har träffat många spelmän då hon rest runt i landet och spelat in folkmusik. På väggen i hennes rum hänger en karta över Sverige. Den är fylld med nålar — från Abbekås i Skåne till Karesuando i Lappland. Varje nål markerar en plats som hon besökt.

en cigarrlåda, berättar Märta Ramsten.

Vedträ eller låda

Förr i tiden var det få föräldrar som hade råd att köpa en fiol till sitt spelsugna barn. Antingen fick barnet själv bygga en fiol eller också fick det hjälp till det av någon vuxen. Materialet blev vad som fanns till hands, en låda, ett vedträd eller en brädbit.

Märta Ramsten berättar om spelmannen Otto Bernhard Karlsson från Rejmyre i Östergötland:

— Hans bror hade en riktig fiol men den fick han inte låna. Så hans pappa byggde en fiol av en cigarrlåda, gjorde ljudhål och köpte billiga tillbehör som han monterade på. Genom att »hacke på» lådfiolens till sin brors fiolspel lärde han sig ta ut melodier.

Hästtagel

Tillbehören kunde köpas på postorder, men det var inte alla som hade råd till det. Märta Ramsten berättar om spelmannen Johan Sundberg från Ångermanland:

— Även han fick en fiol som hans pappa byggd av en cigarrlåda. Men han fick själv gå ner till byn för att hämta tagel från en häst. Taglet

Men det var inte bara barn som spelade på dessa fioler, utan även fattiga spelmän. Det berättas tex om en spelman som tvingades spänna strängar på en torkad lutfisk för att få utlopp för sin spellust.

Till strängar användes linstrån, björntråd, cittertråd eller torkade och streckade färtarmar. Stråktaget hartsades genom att stråken drogs fram och tillbaka över en kådig granvedsbit.

Nödinstrument

Märta Ramsten berättar att hon inte träffat någon som sparat sin lådfiol:

— Lådfiolen är något som nämns i förbigående. Det var ett nödinstrument som barnen kunde lära sig greppen på och att ta ut melodier på. Men den var svår att stämma eftersom det inte gick att spänna strängarna så hårt. Då gick fiolen sönder.

I Skåne använde man en sliten träsko i stället för en låda. Träskon var betydligt hållbarare och gick att stämma.

— Träskofiolen började som ett ersättningsinstrument, men har i dag accepterats som ett riktigt instrument. Lådfiolen byggs däremot inte längre. Den var dåtidens leksaksfiol, avslutar Märta Ramsten.

Robotar gör bra fioler

I början av februari träffades all världens instrumenttillverkare och musikförläggare i Frankfurt am Main till den stora årliga musikmässan. Där kunde man ta del av hur folkets fioler kommer att se ut i framtiden. En mästariol, alltså en fiol som gjorts av en fiolbyggarmästare, får man i dag knappast under 20 000 kronor. De flesta får nog hålla sig till de fabriksfioler, och de kan vara mycket bra även de.

Japanerna stormar fram också på det här området. Europeerna får inte ligga på latsidan. De gamla kopierfråsa som spottat fram halssar, lock och bottnar av hygglig klass, de räcker inte i dag. Chefen för en av de mera kända europeiska fir-

morna berättade för mig, hur man skaffat nya robotar, som höjt precisionen i tillverkningen. Nu lönar det sig att än en gång, och noggrannare än någonsin, mäta upp de gamla italienska förebilderna. Med de mätten programmerar man robotarna, som fräser virket med ökad precision och elegans. Och det märks på ljudet.

I händerna på yrkeskunnigt folk, där yrket gått i arv, har maskinerna för länge sedan passerat de medelmåttiga byggarna, och nu börjar de nafsas de goda i hälarerna.

Men en fiol skall spelas också, och det måste läras tidigt. På det här området gjorde en svensk firma smått sensation på mässan. Den hade konstruerat en fiol som man kunde spela för fullt utan att störa grannar, föräldrar eller husdjur. Fiolisten hörde sig själv i lurar.

Några har hört sig för om hur man utbildar sig till fiolbyggare. Skolan i Mittenwald är knappast något för oss. Skolan är utmärkt, men man får inte vara över 21 år vid inträdet, och den tar in högst en utlänning per år. Och att knipa den platsen är inte lätt. Sedan 1979 finns det dock en fyraårig skola i Tokyo. Den leds av fiolbyggarmästare Murata, som på sin tid skolades i Mittenwald. I Tokyo undervisar man på tyska och engelska. Men i Leksand undervisas det på svenska. Sedan i höstas har hantverkets folkhögskola utbildning för fiolbyggare under ledning av Carlo Bergman. Denne har i sin tur utbildats i Cremona. Det är inte lätt att komma in i Leksand heller. Men det är ju ett gott tecken.

